

*Amit az iskolában tanultunk,
annak legnagyobb részét elfelejtjük,
de a hatás, amelyet egy jó oktatási rendszer
szellemi tehetségeinkre gyakorol, megmarad.*
(Eötvös József)

Zs

ZSOLDOS ISTVÁN (Kisújszállás, 1913. november 6. – Kisújszállás, 2003. március 26.): református lelkész, középiskolai tanár, helytörténeti kutató.

Egyszerű, tisztos, hatgyermekes (három fiú, három lány) parasztcsaládban második gyerekként, elsőszülött fiúként látta meg a napvilágot 1913-ban Kisújszálláson. Édesapja: Zsoldos István, kisbirtokos, édesanyja: Márta Eszter, háztartásbeli.

A gyerekeknek igen korán részt kellett venni a paraszti munkákban és a házimunkában, mivel édesanyjuk 1924-ben meghalt. A legkisebb lány még csak 2 éves volt. De édesapjuk istenfélő, becsületes, dolgozó életét látva, szeretetben, jó nevelésben, nagy összetartásban, tisztos helytállásban nőttek fel, s mindez elkísérte őket egész életükben.

„Földi ember kevéssel beéri, / Vágyait, ha rövidbre méri” – ez az Arany-idézet volt nagyapánknak kedvenc szemléletformáló mondása. Édesapám a szülővárosában járt elemi iskolába, majd itt is érettségizett a Református Horthy Miklós Gimnáziumban, 1932-ben.

A paraszti családokban értelmiséggé válni nemigen lehetett ebben az időben. A kunsági parasztcsaládokban, még ha kevés földjük volt is, a gyerekeknek – főleg a fiúknak – a gazdálkodást kellett folytatniuk. A tanítást költségeit nem tudták előteremteni. Hogy édesapám mégis tovább tanulhatott, két tényezőnek köszönhető. Egyrészt anyai nagybátyjának, dr. D. Szabó Móricz tábori orvosnak, aki gyermektelen lévén, pártfogásba vette a legidősebb fiút, aki jó eszű, élénk felfogású volt. Bár a két öccse is hasonló képességekkel rendelkezett, csak ők jobban bírták a fizikai munkát. Hogy ők nem tanulhattak, emiatt édesapám sokszor érzett lelkiismeret-furdalást. És már említettem a másik tényezőt: a paraszti munkában gyengébb állóképessége miatt kevésbé vették hasznát, mint a testvéreinek. „Mindig megszuszogósodtam, amikor csutkatöveket kellett szedni” – vallotta.

*„Így – vézna, ügyetlen testi dolgokra,
Adtam fejem a bölcs tudományokra.”*

Arany János sorai akár édesapámról is szólhatnának.

Saját pályaválasztásáról maga azt mondta, szívesen lett volna orvos, mint a nagybátyja, de a teológia elvégzéséhez volt elegendő a pártfogó és a család anyagi ereje. 1932-től 1936-ig a

Debreceni Református Teológián végezte tanulmányait. Lelkészi vizsgáit 1936-ban és 1938-ban tette le. Közben a németországi Bethelben (1935-ben) és a svájci Baselben (1936-37-ben) ösztöndíjasként tanult.

Hazajöve szeretett szülővárosában segédlelkészként szolgált 1937-től 1940-ig, majd tanya-gondozó lelkész lett 1946 végéig. A háború megváltoztatta pályáját, mivel lelkészként nem szolgálhatott, 1944-től óraadó tanárként tanított az ősi alma materben, közben a debreceni Tisza István Tudományegyetemen történelem-földrajz szakos diplomát szerzett. 1946-tól már végleges tanári állásban dolgozott a gimnáziumban több mint 30 éven át.

1944-ben feleségül vette egy helybeli földbirtokos, Pólya Gyula lányát, Gizellát. Következő évben megszülettem én, Emese, 1946-ban Zsolt öcsém, 1949-ben Zoltán.

Szerény körülmények között, de nyugodt, kiegyensúlyozott családi légkörben éltünk, édesanyánk szorgalmas, rendszerető, otthonteremtő munkájával biztos háttér volt számunkra, míg édesapánknak a mentális képességeink, a kötelesség- és tisztelettudatunk fejlesztése, az olvasás megszerettetése köszönhető. A következetesség, az erkölcsi tartás, az alkalmazkodó és jó kapcsolatteremtő készség az ő jó példáján keresztül hatott ránk.

„Zsoldos István a Móricz Zsigmond Gimnázium meghatározó egyénisége volt. Nagy szakmai és pedagógiai felkészültséggel igyekezett formálni a rábízott tanulók lelkét, jellemét, tudását. A tanítási órákon túl a gimnáziumban folyó sokszínű életnek is mindenben cselekvő résztvevője volt értekezletek, rendezvények, ünnepek, továbbképzések, kirándulások, testvériskolai kapcsolatok kialakítása során. Volt osztályfőnöki és történelemtanári munkaközösség-vezető, mellékállásban kollégiumi nevelő, néprajzi szakkörvezető, Az itteni gyűjtőmunka alapozta meg a város helytörténeti-néprajzi múzeumát” – írta dr. Kiss Kálmánné, a gimnázium volt igazgatója búcsúbeszédében a Kisújszállási Nagykun Kalendárium 2004-es számában.

Utolsó osztályának egyik tanítványa, *Kiss Ilona*, aki magyar-országi szakos tanár lett, így emlékezik vissza édesapámra:

„1970 szeptemberében kezdtem el a kisújszállási Móricz Zsigmond Gimnáziumot. Zsoldos tanár úr lett az osztályfőnökünk. Az előző ki-

menő osztályától legendákat hallottunk róla: közvetlenségéről, arról, hogy milyen sokat törődik tanítványaival, mennyi mindent elnéz nekik, ha cserébe komolyságot, kitartó munkát kap. És a legendák beigazolódtak. Az ő személyisége egész középiskolás korunkat, többünknek további életpályáját is meghatározta. A tudás és az emberi tartás átadása volt a legfőbb titka egyéniségének. Történelmet, földrajzot, műalkotások elemzése tantárgyat (korábban művészettörténet) és világnézetünk alapjait tanította. De hallottuk, hogy amikor szükség volt rá, még ábrázoló geometriát is oktatott. Nagyon szerettük, amikor a tananyagot kívül csak mesélt, beszélt az élet dolgairól, a világról úgy, mint a vele egyenrangúakkal. Kérdezhettünk bármit, nem tért ki a válasz elől. Az ő elbeszéléseiben nem volt semmiféle ideológia, semmiféle propaganda. Iskolán, órákon kívül is sok időt töltöttünk együtt. Erre az időszakra esik a néprajzi-helytörténeti kutatásainak legtermékenyebb szakasza. Vezetésével korábbi diákjai, kollégái összegyűjtötték Kisújszállás tárgykultúrájának legjellegzetesebb emlékeit, s éppen akkor indult a helyi Néprajzi Kiállítóterem kialakítása az egykori Morgó kocsmá (később Morgó iskola) épületében (1971-ben). Fontos volt számára az általa vezetett helytörténeti kör munkája is. Minden évben pályázatok írására, önálló kutató-, gyűjtőmunkára vette rá diákjait (köztük engem is), s mi rendre előkelő helyezéseket értünk el a megyei vagy országos megmérettetéseken. Örültünk, amikor ő kísért bennünket az építőtáborokba, mezőgazdasági munkákra, tanulmányi kirándulásokra, kulturális seregszemlékre vagy az osztályunk kamarakórusával tett koncertkirándulásokra. Mindig vidám hangulatot teremtett, sokat viccelődött, anekdotázott, s jókat énekelt velünk. Mindennél többre értékelte a tudást, a szellemi és morális értékeket, ha ezek a mindennapi életben is nyíltsággal, tisztességgel párosulnak. Úgy vélte, a „nyakas” kunsági emberben mindezek megmaradnak, ha olyan környezet lesz körülöttük, amely megbecsüli a hagyományokat.”

Az előbbi visszaemlékezésből fény derült édesapám művészetet kedvelő és időnként gyakorló tulajdonságára is.

Teológus korában így mutatta be legációk Krónikás verses könyvében Kiss Tamás, költő, tanár, aki földije, diáktársa volt Debrecenben is:

„Különben a műsor nagyszerűen hatott,
Zsoldos Pista adott egy víg szavalatot.
Persze mindenki sírt, mindenkit meghatott,
Reszketős basszusa a szívekig hatott.”

Édesapánk fiatal, kezdő tanár korában is szívesen szerepelt rendezvényeken, szavalt, énekelt, de még színjátszásban is részt vett. Egyszer egy kultúrházi előadáson egy kartársnőjével duettet énekelt, s olyan sikerük volt, hogy ezzel a műsorral máskor is fel kellett lépniük. Kiváló kezűgyességének köszönhetően a nyári szünidőben olajképeket festett, másolt. Ezek a képek a legértékesebb ajándéknak számítottak testvérei családjában.

A művészetek iránti fogékonyságot mi, gyermekei is örököltük (engem az irodalom, ének, zene, tánc érdekel, a fiúk jó kezűgyességük, rajzolnak, fotóznak).

Dr. Kiss Kálmánné, volt igazgatónője búcsúbeszédében megemlékezik arról is, hogy édesapámnak milyen fontos szerepe volt a tanári közösség összetartásában, a barátságos, derűs, kölcsönös megbecsülésen és segítőkészségen alapuló egység létrehozásában és fenntartásában. A város közösségéért is szívesen, önzetlenül vállalt feladatokat. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat előadója volt.

1975-ben Kiss Kálmánnéval és néhány egykori diáktársával újjászervezte – az 1929-ben megalakult, majd megszűnt – Kisújszállási Öreg Diákok Baráti Körét, melyet 20 éven át vezetett, majd örökös elnöke lett.

1978-ban nyugdíjba vonult, de óraadó tanárként még a 80-as évek végéig dolgozott. Istennek legyen hála, hogy megadta neki a „munkás, vidám öregséget”.

Továbbra is segítette a hozzá forduló fiatalokat diplomamunkájuk vagy pályamunkájuk elkészítésében. Gondozta a helytörténeti-néprajzi kiállítótermet. Közben folyamatosan végezte a helytörténeti kutató – gyűjtő munkáját. Ekkor már csak írógéppel tudott írni. 1987-ben alapító tagja lett a Városvédő és Szépítő Egyesületnek.

Nagy örömet jelentett neki, ha volt tanítványai otthonában meglátogatták, vagy hívták osztálytalálkozókra, melyeken, ha csak tudott, részt vett.

Idős korának legnagyobb boldogsága: megnövekedett családjának szeretete. Nagyon ragaszkodott hét unokájához, s ők is hozzá. Mi-

lyen öröm volt számára, mikor az első 3 diplomaosztóján részt vehetett! Még megélte két dédunokájának születését is. De figyelemmel kísérte testvérei gyermekeinek életét is. Büszke volt rájuk, hiszen legtöbbször egyetemen, főiskolán tanultak tovább. Az unokatestvéreim velem és a kisebbik öcsémmel együtt nyolcan az ő példáját követve pedagógusok lettünk.

1990-ben nagy megtiszteltetés érte, Nagykunságért díjjal jutalmazták, majd a város sok évtizedes helytörténeti és egyéb közösség érdekében végzett munkájáért Pro Urbe díjjal tüntette ki 1997-ben, s elsők között lett a város díszpolgára.

2003. március 26-án csendesen átadta lelkét teremtőjének. „Temetésén a népes gyülekezet bebizonyította a tiszteletet, amely körülvette őt, és a búcsúbeszédék is jó bizonyosságot tettek. Tiszteletes és tudós! Hiányzik személye a városunkból” – írta *Vitális Sándor* nyugalmazott lelkipásztor búcsúzóijában a Kisújszállási Nagykun Kalendárium 2004-es számában.

Édesapánk halála után két évvel, 2005 szeptemberében a Városvédő és Szépítő Egyesület és az Öreg Diákok Baráti Köre „maradandó emlékként” a Néprajzi Kiállítóterem külső falán elhelyezett emléktáblával „adózik nagyszerűségének”. Alkotója: *Pintér Attila* szobrászművész és *Oláh László* műköves vállalkozó.

„Emléke maradjon közöttünk, életműve ösztönözze városszeretetünket!” – ezen szavak kíséretében adta át az emléktáblát *dr. Ducza Lajos* ny. főiskolai docens.

Publikációk:

- Dr. Szabó Lajos – Zsoldos István: Fejezetek Kisújszállás történetéből. Szolnok, 1969.
- Kisújszállás város története, Kisújszállás, I. kötet, 1986. II. kötet 1987. III. 1988.

A III. kötetben van: Zsoldos István: A város gazdasági és társadalmi fejlődése a szabadságharctól az I. világháborúig.

- 100 éves az önkéntes tűzoltó egyesület. Kisújszállás és Vidéke Nagykun Kalendárium az 1992. szökőévre.

- Illéssy Sándor altábornagy. Kisújszállás és Vidéke Nagykun Kalendárium az 1996-os szökőévre

- Az Illéssy család. Kisújszállási Kalendárium az 1997-es évre

- Az 1863-as nagy aszály krónikája

Források:

- Szentpéteri Géza: Prédikátoraink. Kisújszállási református prédikátoraink 1717 – napjainkig. Megjelent a Helytörténeti Füzetek 26. számában, Kisújszállás, 2010.
- Kisújszállási Nagykun Kalendárium, 2004. dr. Kiss Kálmánné és Vitális Sándor búcsúbeszéde
- Kisújszállási Nagykun Kalendárium, 2006. dr. Ducza Lajos: Zsoldos István emlékezete
- „Őseink nyomában”, Szolnok megyei honismereti pályázat, 2011. Zsoldos István lelkész, tanár, helytörténész.

Tóth Lajosné Zsoldos Emese
Derecske